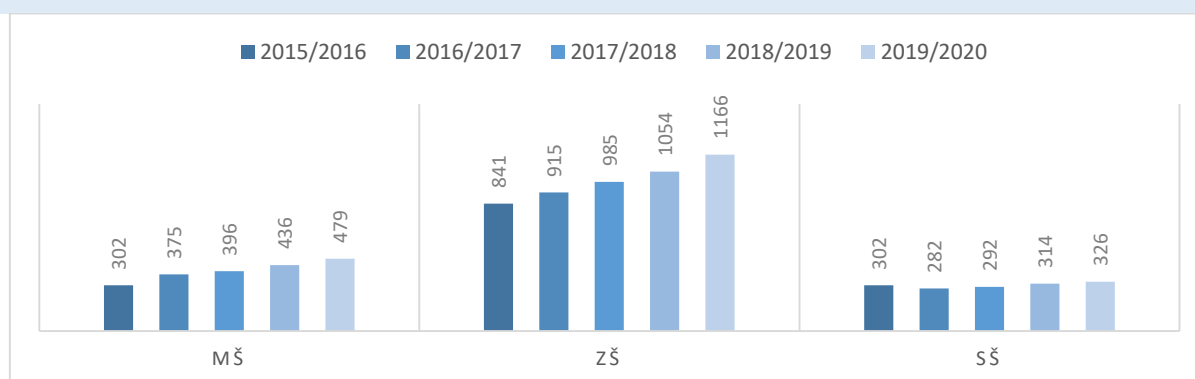

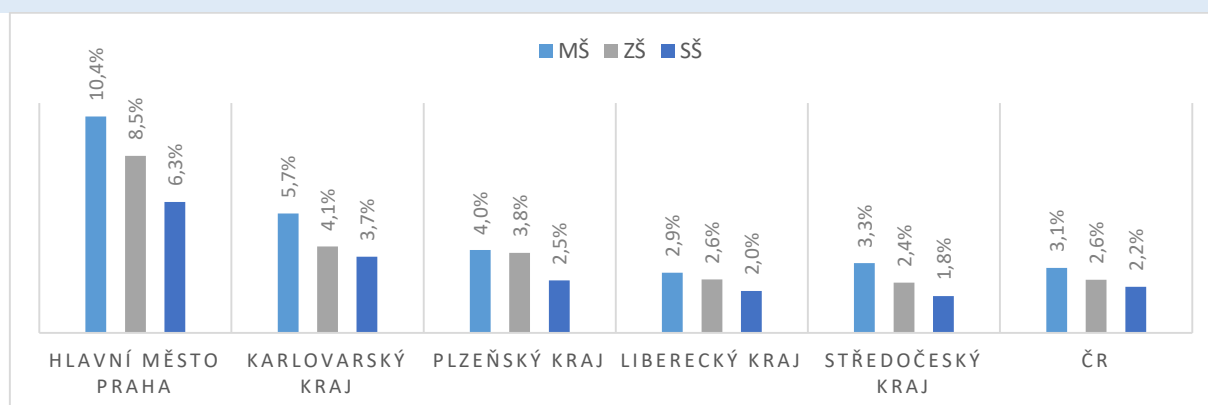
Ve školním roce 2019/2020 navštěvovalo **MŠ a ZŠ v Libereckém kraji (LK) 1645 dětí a žáků migrantů**. Střední školu studovalo **326 migrantů**. Počet dětí i žáků-migrantů se každoročně zvyšuje ve všech vzdělávacích zařízeních Libereckého kraje.

VÝVOJ POČTU ŽÁKŮ-MIGRANTŮ V LIBERECKÉM KRAJI V POSLEDNÍCH 5 ŠKOLNÍCH LETECH

Podíly migrantů na celkovém počtu dětí a žáků ve školách v Libereckém kraji odpovídají celorepublikovému srovnání. Ohledně podílu žáků-migrantů na SŠ je LK v celorepublikovém srovnání na 5. příčce.

PODÍL MIGRANTŮ NA CELKOVÉM POČTU DĚTÍ A ŽÁKŮ V MŠ, ZŠ A SŠ VE VYBRANÝCH KRAJÍCH (2018/2019)

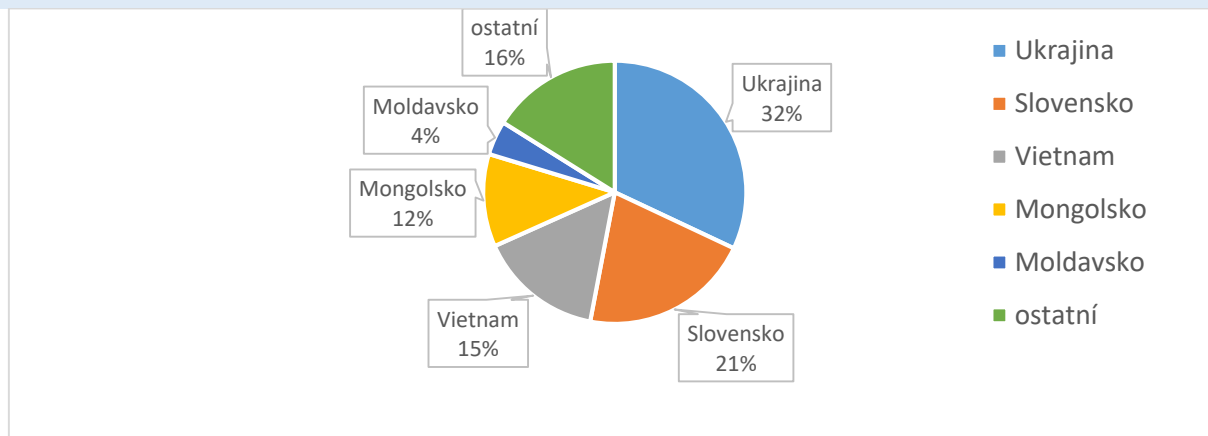

Zdroj: MŠMT, 2020. Statistické ročenky školství – výkonové ukazatele, rok 2018/2019. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Nejčastější země původu žáků-migrantů v LK (podíl z celkového počtu migrantů na MŠ, ZŠ, SŠ) jsou Ukrajina (32 %), Slovensko (21 %), Vietnam (15,3 %), Mongolsko (11,4 %), Moldavsko (4,2 %), Bulharsko (2,7 %). (Údaje za školní rok 2017/2018).

Na **Střední uměleckoprůmyslové škole sklářské Kamenický Šenov** je také významný počet žáků z Ruska a Kazachstánu.

PROCENTUÁLNÍ ZASTOUPENÍ NÁRODNOSTÍ Z CELKOVÉHO POČTU MIGRANTŮ NA MŠ, ZŠ A SŠ V LK 2017/2018

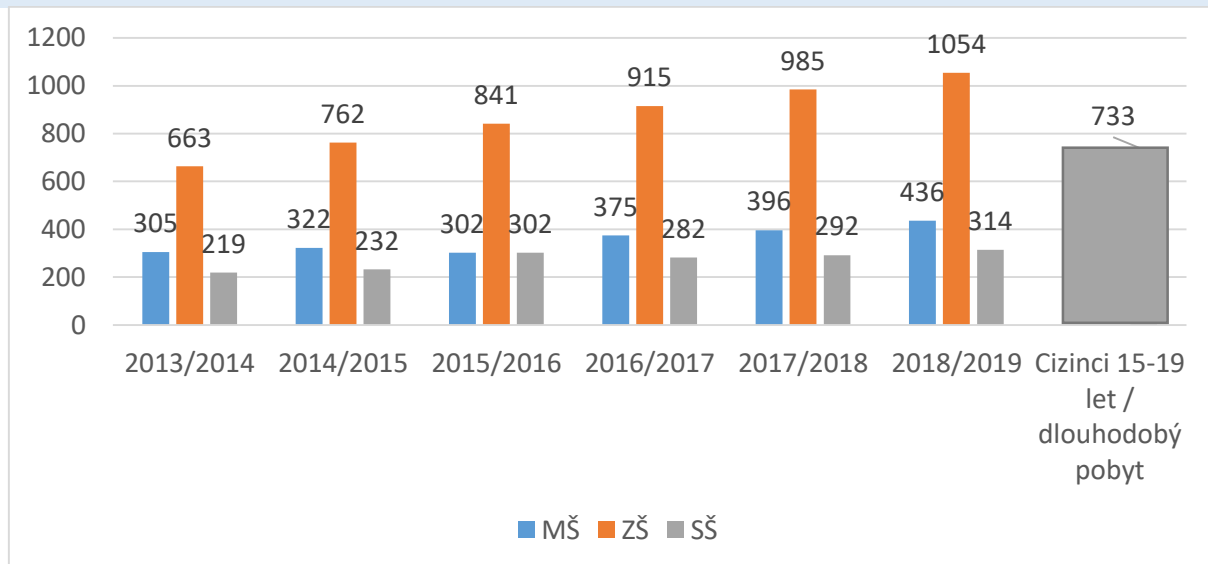

Zdroj: ČSÚ, 2019. Cizinci podle státního občanství, věku a pohlaví. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cizinci-podle-statniho-obcanstvi-veku-a-pohlavi>

SITUACE ŽÁKŮ-MIGRANTŮ NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH V LIBERECKÉM KRAJI

V Libereckém kraji, ale i v celé ČR, můžeme pozorovat výrazný rozdíl mezi počtem dlouhodobě pobývajících migrantů ve věku běžném pro studium na SŠ (15-19 let), a počtem migrantů skutečně studujících na SŠ. V Libereckém kraji se jedná o 419 osob, tedy o **57 % migrantů ve věku 15-19 let, kteří nestudují na SŠ**. Tyto počty naznačují, že žáci s nižší úrovní češtiny často naráží v rámci školského systému na bariéry, kvůli kterým předčasně opouštějí střední školy nebo se na ně vůbec nedostanou.

VÝVOJ POČTU MIGRANTŮ VE VZDĚLÁVACÍM PROCESU V LIBERECKÉM KRAJI 2013-2019, ZÁROVEŇ ROZDÍL POČTU MLADÝCH MIGRANTŮ VE VĚKU 15-19 LET S DLOUHODOBÝM POBYTEM, KTEŘÍ NEJSOU ŽÁKY SŠ.

Zdroj: ČSÚ, 2019. Cizinci podle státního občanství, věku a pohlaví. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cizinci-podle-statniho-obcanstvi-veku-a-pohlavi>

MŠMT, 2019. Statistické ročenky školství – výkonové ukazatele mezi roky 2013 až 2019. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Dokument byl zpracován v rámci projektu Města a inkluzivní strategie, který je spolufinancován Evropskou unií z Evropského sociálního fondu v rámci Operačního programu Zaměstnanost.

PROČ STUDUJE TAK MÁLO MIGRANTŮ VE VĚKU 15-19 LET?

Bariérou pro žáky s OMJ jsou především jednotné přijímací zkoušky na SŠ. **Žáci přicházející přímo ze zahraničí mohou zažádat o prominutí přijímací zkoušky z českého jazyka**, která se nahrazuje pohovorem. Přesto skládají zkoušku z matematiky, kde je zadání v českém jazyce.

Liberecký kraj se také potýká s **předčasným ukončováním střední školy ze strany žáků**, mezi které patří i migranti. Jedním z důvodů nedokončení střední školy může být nedostatečná jazyková podpora během studia, ale i bariéra v podobě státní maturitní zkoušky z českého jazyka a literatury (ČJL), která je koncipována pro rodilé mluvčí. Úspěšnost migrantů při maturitní zkoušce z českého jazyka **je o téměř 24 % horší** ve srovnání s ostatními žáky.

SITUACE ŽÁKŮ-MIGRANTŮ NA SŠ OBECNĚ V ČR

Statistická data o žácích s odlišným mateřským jazykem (OMJ) na SŠ jsou omezená, protože školské ročenky obsahují pouze data ohledně žáků-cizinců (se statusem cizince), tedy nezahrnují bilingvní žáky nebo žáky s občanstvím ČR, ale nedostatečnou znalostí češtiny nebo žáky s odlišným mateřským jazykem (OMJ). Celorepublikově je problém, že data o počtu žáků s OMJ na SŠ se systematicky nesbírají a tudíž není možné ani nastavit systémovou podporu. Podle kvalifikovaných odhadů organizace Meta, **potřebuje na SŠ jazykově podpořit kolem 20 % žáků s OMJ** (kam spadají i žáci-migranti).

JAK SE ŽÁK S OMJ DOSTANE NA STŘEDNÍ ŠKOLU?

1. **Dokončí ZŠ v zahraničí** - může žádat o prominutí přijímací zkoušky z češtiny ⇒ přijímán na základě výsledků didaktického testu a pohovoru.
2. **Studoval na české ZŠ** – u maturitního oboru diagnostikuje úroveň češtiny PPP ⇒ úleva u přijímaček, o kterou může žádat, spočívá v delším času a poskytnutí slovníku.

Školy **nemusí vyžadovat nostrifikaci dokladů o vzdělání na zahraniční ZŠ**, pokud žák vychodil celou ZŠ a také **nemusí vyžadovat doklad o legálnosti pobytu** v den přijímacích zkoušek.

ČEŠTINA JAKO DRUHÝ JAZYK

Výuka češtiny jako druhého jazyka (ČDJ) se řídí zcela odlišnou logikou, než podle které se běžně učí čeština na českých školách. Není integrální součástí výuky na SŠ, tudíž každá škola i žáci si výuku zařizují dle svých možností. Problematika výuky ČDJ je především v chybějícím systémovém financování a nedostatku učitelů češtiny jako druhého jazyka.

PODPORA ŽÁKŮ MIGRANTŮ NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH

V Libereckém kraji se může jednat až o **70 žáků na SŠ, kteří potřebují jazykovou podporu**. Na střední škole je možné **žádat systémovou podporu pouze formou Podpurných opatření podle §16 školského zákona a vyhláška č. 27/2016 Sb.**, tedy na doporučení od Školského pedagogického zařízení. Podporu lze financovat také z ESF OP JAK, který navazuje v programovém období 2021-2027 na OP VVV, na tzv. Šablony. Podporu nabízí také Národní pedagogický institut ČR.

PRAXE KRAJŮ PŘI PODPOŘE MIGRANTŮ NA SŠ

Některé aktivní kraje realizují **bezplatné kurzy češtiny pro žáky s OMJ na středních školách** s cílem podpořit nově příchozí, stávající i připravující se žáky k maturitě z ČJL. Mezi tyto aktivní kraje patří například **Hlavní město Praha**, které realizuje kurzy ve spolupráci s Jazykovou školou s právem státní jazykové zkoušky. Podobný kurz pro středoškoláky s OMJ pořádá i **Moravskoslezský kraj**. **Středočeský kraj** zase plánuje realizovat kurzy češtiny jako druhého jazyka před nástupem žáků na střední školy i v průběhu studia.

PRAXE STŘEDNÍCH ŠKOL V LK

Střední zdravotnická škola v Turnově

Škola se dlouhodobě věnuje začleňování žáků s OMJ. Žáci migranti tvoří asi 8 % všech žáků. Mezi hlavní aktivity při práci s žáky s OMJ patří **vzdělávání pedagogů, práce s individuálními vzdělávacími plány, kontakt s rodiči, spolupráce s pedagogickými poradnami**, ale především **aktivní zapojování žáků migrantů do života školy**. Žáci jsou hlavně z Ukrajiny, Moldávie, Slovenska, Filipín, Ruska, Indie a Mongolska.

Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská Kamenický Šenov

Na této škole dlouhodobě integrují žáky z Kazachstánu. Při integraci žáků s OMJ a vytváření strategií a programů dlouhodobě spolupracují s organizací META o.p.s.

PRAXE NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ

Organizace META společně s Centrem pro integraci cizinců (CIC) organizuje v rámci projektu [Don't give up](#) **roční přípravný kurz ke studiu na SŠ pro mladé migranty**. Hlavním cílem projektu je podpořit ohroženou skupinu 15+ před vstupem na SŠ, a to především intenzivní **výukou češtiny jako druhého jazyka** do úrovně B1/B2, rozvojem znalostí českých reálií a znalostí obsahů předmětů ZŠ. V projektu jsou také zapojeni sociální pracovníci, kteří žáky připravují na volbu povolání, poskytují jim kariérové poradenství a pracují s jejich motivací. Tento kurz je úspěšně realizován od roku 2016/17 (v rámci **projektu Click with school**). Pro potřeby kurzu vznikla učebnice [Levou zadní I. společně s pracovním sešitem](#) a [mobilní aplikace Click4Czech](#). Poznatky [z organizace kurzu](#) i souhrnný dokument [Jak jsme organizovali přípravný kurz](#) lze využít pro začlenění kurzu do českého vzdělávacího systému (k 1. 4. 2020 jednání probíhají).

ČÍM FINANCOVAT PODPORU ŽÁKŮ S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM?

1. Dotační tituly MŠMT:

- a. „Podpora vzdělávání v regionálním školství a podpora aktivit integrace cizinců na území ČR“ pro daný rok.
- b. Operační program **Jan Amos Komenský (OP JAK), 2021–2027** - doporučujeme sledovat [webové stránky OP VVV](#), případně [webové stránky MMR](#).
- c. [Erasmus +](#) (prostřednictvím Domu zahraniční spolupráce / DZS)

2. Podpůrná opatření §16 ŠZ a vyhláška č.27/2016 Sb.

Dokument byl zpracován v rámci projektu Města a inkluzivní strategie, který je spolufinancován Evropskou unií z Evropského sociálního fondu v rámci Operačního programu Zaměstnanost.

3. Dotační tituly MV ČR:

- a. [Projekty obcí na podporu integrace cizinců na lokální úrovni](#)
- b. Národní program [Azylového, migračního a integračního fondu](#)
- c. **Integrace cizinců** pro daný kalendářní rok (např. **2020**) – v rámci dotačního titulu mohou školy žádat o prostředky např. na informační materiály pro cílovou skupinu, tlumočnické služby či platy lektorů.

4. Ostatní: **Velux Foundation** (zejména přechod mezi ZŠ a SŠ, kariérové poradenství)

PODRPORA SŠ ZE STRANY ORGANIZACE META

- **Roční intenzivní kurz češtiny na přípravu ke studiu na SŠ** – výuka češtiny jako druhého jazyka v kontextu speciálních vzdělávacích oblastí (česká historie, zeměpis, občanská výchova, matematika).
- **META vytvořila učebnice a pracovní sešit Levou zadní I**; doprovází ji podpůrná aplikace do telefonu <https://ceskylevouzadni.cz/>
- **Další podpora:**
 - podpora ve výuce také pro školy - <https://www.inkluzivniskola.cz/>
 - praxe školních asistentů na SŠ
 - náslechy a rozbor hodin: v Praze
 - proškolení pedagogů
 - podpora školních psychologů v práci s žáky s OMJ
 - tvorba slovníčku pro školy – dle specializace.

KDE HLEDAT INFORMACE O MOŽNÉ PODPOŘE PRO ŠKOLY V LK?

- Liberecký kraj spravuje **online školskou platformu EDULK.CZ**, kde jsou veškeré důležité informace na jednom místě.
- **Odbor školství LK** funguje jako distributor důležitých informací do škol i směrem k dalším aktérům (např. o chystaných formách podpory pro školy se žáky s OMJ ze strany MŠMT, informování ministerstev o potřebách škol a žáků).
- Je možné využít **existující know how i u jednotlivých škol** a snažit se o přenášení dobrých praxí do regionů.

CO JEDNOTLIVÍ AKTÉŘI V KRAJI NABÍZÍ PRO ROZVOJ PODPORY VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ S OMJ NA SŠ?

NPI ČR – zpracované postupy podpory, lze přenášet systematicky uspořádané informace o možnostech podpory; školy se mohou obracet na instituci o radu, jak v individuálním případě žáka s OMJ postupovat; jaké jsou možnosti podpory; jaká je nabídka jazykové výuky v regionech LK; jak postupovat v oblasti uznávání vzdělávání; na webu organizace je rozcestník informací a kontaktů

Odbor školství LK – nabízí informační podporu podobného charakteru jako NPI ČR, ale nejsou schopni reflektovat problémy v terénu, nedisponují k tomu informacemi; komunikace se školami o bariérách vzdělávání žáka s OMJ; snaha nabídnout podporu na úrovni školy; dle vedoucího odboru by nemělo nastávat posílání žáků s OMJ do konkrétních škol; mezi krajské

příspěvkové organizace spravované Odborem školství patří také pedagogicko psychologické poradny.

Pedagogicko-psychologická poradna Liberec – informace proudí ke školám skrze výchovné poradce; důraz na předávání informací mezi regionálními poradnami; také nabízí kariérové poradenství pro žáky s OMJ v posledních ročnících ZŠ; mělo by být zajištěno, aby ve školách byly rovné podmínky pro žáky s OMJ; zajistit, aby žák začal studovat střední školu, která ho bude bavit; překonávat bariéru v nedostatečném osvojení akademického jazyka; nabídka doplňkového vzdělávání ČJ pro žáky s OMJ .

CPIC Liberecký kraj – nemá se primárně věnovat výuce českého jazyka pro děti-cizince, financováno je MV – kurzy pro děti s OMJ nabízí v omezené míře; v rámci svého jazykového vzdělávání vyvíjí kurz češtiny pro děti; službou je také informační rozcestník na webu. V září 2019 se konala Regionální poradní platforma na téma vzdělávání dětí-cizinců.

CIC Liberec – zaměřuje se především na jazykovou přípravu pro děti či rodiny s dětmi. Dále se věnuje realizaci dalších vzdělávacích aktivit (vzdělávání lektorů češtiny a cizích jazyků, výuka cizích jazyků, další vzdělávání pedagogických pracovníků, doučování, počítačové kurzy atd.). Bližší informace na: <http://www.cicpraha.org/>

DOPORUČENÍ PRO STŘEDNÍ ŠKOLY

- **Doporučujeme zintenzivnění komunikace se zřizovateli středních škol** (zde Odbor školství LK) a **NNO** specializovanými na vzdělávání žáků s OMJ.
- Doporučujeme **podporovat síťování a výměnu dobrých praxí ve vzdělávání žáků s OMJ mezi středními školami** lokálně i napříč kraji.
- Vedle výuky češtiny jako druhého jazyka se osvědčují také **přípravné kurzy k maturitě** zaměřené na osvojování akademického jazyka ve speciálních oborech a předmětech (zeměpis, česká historie, matematika, odborné předměty dle specializace školy).
- Střední škola by měla klást důraz na **shromáždění všech dostupných podkladů ke vzdělávacím potřebám žáka s OMJ** ideálně v době jeho nástupu nebo těsně po něm (např. intenzivní komunikací s rodiči zejména za účelem získání dokumentů z PPP, komunikací s pedagogicko-psychologickou poradnou, orgány sociálně právní ochrany dětí cizinců aj.).
- Střední školy by se měly soustředit na **zjišťování skutečných vzdělávacích potřeb nově přijatých žáků s OMJ již na počátku studia** (ideálně v průběhu prvních dvou měsíců), např. formou průběžných testů porozumění probírané látce.
- Na školách je **vhodné podpořit** (metodicky, doplňkovým odborným vzděláváním) **motivované učitele v práci se žáky s OMJ**.
- SŠ mohou **využívat podporu adaptačního koordinátora zajišťovanou přes NPI ČR**.
- Je třeba podporovat všechny školy ve vzdělávání žáků s OMJ dle aktuální potřeby a počtu žáků **a zabraňovat vzniku zvýšené koncentrace žáků s OMJ na určitých školách** tak, aby se zabránilo vzniku segregovaných škol a byla naopak podpořena integrace žáků s OMJ.
- Osvědčuje se vyšší **míra začlenění kariérového poradenství do podpůrných opatření pro žáky s OMJ** ucházející se o studium na SŠ.
- Ukazuje se jako vhodné **ustanovení školské platformy pro vzdělávání žáků s OMJ na místních středních školách** (zástupci pedagogicko-psychologických poraden, učitelé a

Dokument byl zpracován v rámci projektu Města a inkluzivní strategie, který je spolufinancován Evropskou unií z Evropského sociálního fondu v rámci Operačního programu Zaměstnanost.

výchovní poradci středních škol, zástupce NPI ČR, Odboru školství LK, CPIC, zástupci neziskových organizací pracujících s touto částí cílové skupiny migrantů ad.). Cílem takové platformy by bylo síťování, výměna praxe a také přímá konfrontace zřizovatelů škol s aktuálními potřebami škol, potažmo žáků s OMJ; obdobnou Školskou platformu zřídily některé městské části v Praze a téma se tak daří velmi dobře posouvat dál.

UŽITEČNÉ ODKAZY

- **Internetový portál inkluzivniskola.cz** obsahuje v sekci *Domů / Podpora ve škole / Střední škola / Možnosti podpory na SŠ* informace o možnostech podpory žáků s OMJ na SŠ. V sekci *Domů / Zdroje a inspirace / Ke stažení* jsou také k dispozici [praktické informace pro rodiče](#) ve 12 jazykových mutacích.
- **MŠMT** vydalo souhrnný dokument [Informace k přijímací zkoušce z českého jazyka a literatury osob pobývajících dlouhodobě v zahraničí při přijímání ke střednímu vzdělávání](#), který se detailně věnuje problematice uznání zahraničního vzdělání při přijímacích zkouškách na SŠ.
- Organizace META vytvořila přehledný infosheet [Žáci s odlišným mateřským jazykem na SŠ](#), který obsahuje kvantitativní přehled i návrhy řešení.
- **Data o dětech a žácích cizincích** jsou k dispozici na [stránkách MŠMT](#) ve statistických ročenkách školství MŠMT.
- **CIC** pro školy v Libereckém kraji připravil užitečný návod, jak pracovat s žákem s OMJ na jednotlivých školách, od jeho příchodu na školu až po jeho opuštění školy. Podrobný návod ohledně **Přijetí žáka-výuka-závěrečné zkoušky na SŠ** dostupné [zde](#).

Situace žáků s OMJ na školách v Libereckém kraji je více rozebrána v zápisu z kulatého stolu „[Vzdělávání žáků s OMJ – výzvy, limity a dobré praxe](#)“ pořádaného organizací SIMI v rámci projektu *Města a inkluzivní strategie (MIS)* v Liberci dne 13. 9. 2019.

Více o tématu vzdělávání žáků s OMJ na SŠ najdete také v zápisu z kulatého stolu „[Vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem na českých středních školách](#)“ pořádaného organizací SIMI v rámci projektu *Města a inkluzivní strategie (MIS)* v Brně dne 2. 3. 2020.

Přečtěte si také [factsheet zaměřený na vzdělávání žáků s OMJ v Libereckém kraji](#).